

## [Kirkeministeren.]

akademisk uddannede teologer. Præsteforeringen mener endvidere, at de i betænkningens lovforslag opstillede krav til ansørgers kundskaber er uklare, og at det af udvalget fremsatte forslag til pensum for uddannelsen ikke er tilfredsstillende. Fire af landets biskopper har givet udtryk for tilsvarende betænkeligheder med hensyn til pensumkrav.

Efter de siden betænkningens afgivelse førte drøftelser af pensumkravene er der imidlertid nu grund til at antage, at de divergerende opfattelser af dette spørgsmål vil kunne mødes. Endvidere skal det bemærkes, at det med fremsættelse af lovforslaget ikke er hensigten at rokke ved det synspunkt, at den teologiske embedseksamen fortsat må være den normale uddannelse for folkekirkens præster. Adgang til præsteembeder på grundlag af en uddannelse som den foreslåede bør alene betragtes som en af de øjeblikkelige forhold affødt undtagelse, hvilket er understreget af lovens begrænsede gyldighedsperiode.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anbefale det til det høje tings velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

*Fremsættelse af forslag.*

Formanden: Hr. Kjeld Olesen har ordet for som ordfører for forslagsstillerne at fremsætte de for hans vedkommende anmeldte to lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Kjeld Olesen*): På socialdemokratiets vegne skal jeg herved fremsætte forslag til lov om ændring af lov om forsvarets organisation m. v. og forslag til lov om ændring af lov om forsvarets personel.

Begge lovforslag sigter mod den bedst mulige udnyttelse af de midler, der er til rådighed for forsvaret, samtidig med at det bringes i overensstemmelse med et moderne samfunds vilkår.

Socialdemokratiet vil naturligvis vedgå medansvaret for den ordening, som man sammen med de nuværende regeringspartier indgik aftale om i 1960, og som med visse

ændringer stadig er gældende. Det var imidlertid ventet, at regeringen som en fortsættelse af den linje, der blev lagt af den tidligere regering, havde taget et initiativ til en tiltrængt videregående reform. Mens man på andre områder af samfundet er tvunget til at gøre status med stadig kortere mellemrum, ønsker regeringen øjensynlig at skyde en tiltrængt revision ud i en uvis fremtid. Man har nedsat en forsvarskommission, hvis arbejde ikke ventes færdigt foreløbig, og på den måde har regeringen søgt at undgå egentlig politisk behandling. Men samtidig påtager man sig et ansvar ved at hæge om en ordening, hvis åbenlyse mangler går op for stadig flere.

Forsvarsministeren vil åbenbart ikke vide af, at der skulle være noget galt. Admiral Nelson satte kikkerten for det blinde øje; han kunne dog, hvis han ville, bruge det andet. Når det drejer sig om regeringens holdning til det nuværende forsvar, synes der at være tale om klapper for begge øjne. Man ønsker således ikke at erkende, at der dag for dag bliver et stadig større misforhold mellem de opstillede målsætninger og de økonomiske muligheder.

Allerede under udvalgsarbejdet i forbindelse med den sidste ændring i loven om forsvarets organisation stod det klart, at der, når de kommende materielanskaffelser var klaret, ville være et anskaffelsesbehov af betydeligt omfang. Dette behov er vokset foruroligende, og for nylig kunne forsvarschefen udtale på en konference inden for regeringspartierne, at der under den nuværende regering er opstået et efterslæb på ca. 1/2 milliard kr. Hertil kommer de almindelige, løbende bevillinger.

Naturligvis kan man klare problemet ved at foreslå en drastisk forøgelse af forsvarsbudgettet. Den vej ønsker socialdemokratiet ikke at gå. Vi ser kun én holdbar løsning: at erkende, at de målsætninger, vi har stillet op, har været for ambitiøse. Hvad hjælper det, at forsvarsministeren med loven i hånd kan berolige med, at vort forsvar er både stort og effektivt, når virkeligheden modsiger det? Vi har ikke brug for illusionsnumre, men jordnær realitetssans, og realiteten er, at misforholdet mellem ramme og indhold er blevet foruroligende stort, og det vokser stadig.

Udviklingen har endvidere gjort det nød-

[Kjeld Olesen.]

vendigt at sætte spørgsmålstegn ved flere sider af den bestående ordening. Våbnene bliver stadig mere komplicerede, og det betyder større krav til uddannelse. Er det hensigtsmæssigt år efter år at tage tusinder af unge væk fra uddannelse og produktion, give dem en kostbar uddannelse til disse våben i det nuværende komplicerede system og derefter hjemsende dem for kun at se dem ved de såkaldte mønstringer? Det forekommer mere rationelt at sige, at de mere komplicerede funktioner må overlades til specialister med den fornødne rutine.

De nuværende 15 lokalforsvarsbataljoner består overvejende af mandskab, der er blevet overført fra anden funktion, og som ikke er uddannet specielt med henblik på dette lokalforsvar.

Er det rigtigt at fastholde den yderst komplicerede brigadeordening, der med hensyn til struktur og mange sekundære funktioner er præget af de store lande med deres meget omfattende armékorps? Vi søger at skabe en ordening, der mere svarer til Danmarks specielle situation. De nuværende brigader er i fredstid ca. 60 pct. bemandede, og 2 er rene mobiliseringsbrigader. De delvis bemandede brigader skal i givet fald kunne sættes ind øjeblikkeligt uden at afvente mobilisering. Bortset fra indslaget af frivillige må det stærkt betvivles, at de værnepligtiges uddannelse er af forsvarligt omfang. Allerede efter 3 måneders rekruttid indgår den værnepligtige direkte i beredskabsstyrken. Man kan spørge, hvor mange færdiguddannede værnepligtige der i hele taget findes i beredskabsstyrken. Vi står netop over for forsøg på at uddanne de unge på 9 måneder. Længere tid er altså nødvendig i dag, og det bringer antallet af egentlig færdiguddannede værnepligtige ned på et tal, der ligger under det, socialdemokratiet foreslår i hærens beredskabsstyrke, også selv om man lægger de nuværende ca. 3.000 frivillige til.

Disse mangler ved den nuværende ordening er en væsentlig del af baggrunden for vort forslag, men også andre faktorer har spillet ind. Således har det spillet en væsentlig rolle for os at finde frem til en ordening vedrørende værnepligten, der mere er i overensstemmelse med tiden. Når samfundet pålægger en bestemt gruppe af de unge det afsavn, det er at skulle aftjene værnepligt, så

må samfundet til gengæld sørge for, at dette afsavn føles så lille som muligt. En ting er, at socialdemokratiet i sidste samling fik vedtaget sit forslag om efterhånden at gå over til en egentlig aflønning af de værnepligtige. En anden ting er, at vi må sørge for, at de unge kun er inde i den tid, der er absolut nødvendig.

Forslaget bygger på medlemskab af NATO i erkendelse af, at der i dag ikke findes noget realistisk alternativ. Vi er overbevist om, at det forbedrede sikkerhedspolitiske klima kun er blevet skabt, fordi begge parter har følt den tilstrækkelige sikkerhed gennem den eksisterende balance. Alt, hvad vi foretager os, må tage sigte på at komme videre i udviklingen henimod en bred, holdbar sikkerhedspolitisk ordening i denne del af verden. I den fortsatte balance må Danmark spille sin lille rolle i den store helhed, hvor det for os ikke er spørgsmålet om et stærkt følelsesmæssigt engagement, som der var en vis baggrund for under Stalintidens kolde krig, men hvor det er spørgsmålet om at lægge tingene mest rationelt til rette og lige nøjagtig yde det, der er nødvendigt, hverken mere eller mindre.

Med den nuværende atombalance og ud fra en politisk vurdering må muligheden for en bred konflikt mellem Warszawapagten og NATO anses for at være usandsynlig. Vi har med interesse læst beretningen fra det såkaldte Seidenfadenuvalg, ikke mindst når det drejer sig om truslen mod Danmark. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, er vi meget enige med vurderingen, der går ud på, at den mest nærliggende udfordring for et dansk forsvar vil være i det såkaldte grå niveau, den tilstand, der hverken kan betegnes som egentlig fred eller egentlig krig, men hvor der vil være mulighed for forskellige grader af og former for politisk pression, som i sin yderste konsekvens vil kunne indebære forsøg på overraskelsesangreb mod Danmark.

Ud fra en politisk vurdering i dag forekommer noget sådant ret utænkeligt, men ud fra en teknisk analyse af, hvad man rent faktisk er i stand til, kan det ikke afvises. Her må det gælde om for dansk forsvar at kunne sætte ind på en sådan måde, at et forsøg på isoleret angreb ikke kan finde sted, uden at øvrige dele af NATO kan blive engageret, eller sagt på en anden måde: en

[Kjeld Olesen.]

eventuel angriber skal vide, at en sådan aktion ikke kan udføres på så kort tid, at man uden konsekvenser kan stille øvrige NATO-lande over for en fuldbyrdet kendsgerning.

Man hører ofte spørgsmålet: hvad kan et dansk forsvar i det hele taget stille op, hvis man skulle forsøge et angreb? Her må man tage i betragtning, at hvis en angriber ønsker at udnytte overraskelsesmomentet, vil dette i sig selv begrænse omfanget af angrebet. Der vil ved en større aktion nemlig være tale om forberedelser af et sådant omfang, at et rimeligt varsel vil kunne gives.

Den vigtigste ændring for hærens vedkommende er princippet om, at beredskabsstyrken udelukkende skal bestå af frivillige, hvorimod værnepligtige indgår i et lokalforsvar. Samtidig er værnepligtiges tjenestetid lig med uddannelsesperioden, i første omgang 5-6 måneder.

For flyvevåbnet foreslås en reduktion i antallet af fly og en større standardisering, og for søværnets vedkommende er der først og fremmest tale om en omlægning, der tager hensyn til en mere realistisk vurdering af den situation, man i givet fald vil komme til at stå i.

Vi ønsker på ingen måde at sige, at det vil være uden vanskeligheder at praktisere vort forslag, tværtimod. Men vi mener, vanskelighederne kan klares. Vi ser f. eks. i øjnene, at meget må sættes ind for at skaffe det nødvendige antal frivillige. Vi mener, det er et spørgsmål om at yde tilstrækkelig gode lønvilkår, og ikke mindst afhænger det af de civile uddannelsesmuligheder, der tilbydes de unge. Der har været rejst betænkeligheder ved et større indslag af frivillige. Vil de blive isoleret fra den øvrige del af befolkningen, og vil det animere til visse højreradikale tendenser? Ud fra vort kendskab til dansk ungdom mener vi ikke dette hører til de større problemer, men vi vil samtidig mene, at f. eks. forsvarets pædagogiske råd skal have mulighed for en indsats, der tager sigte på at hindre en isolering fra befolkningen.

Vi har naturligvis med stor interesse læst de udtalelser om vort forslag, der for nogen tid siden kom fra henholdsvis forsvarskommandoen og fra chefen for Afnorth, general Walker. Når der er tale om en forskellig vurdering i nogle af de mere grundlæggende

spørgsmål, vil man også komme til forskellige slutninger. Forsvarskommandoens kritiske bemærkninger drejer sig overvejende om mere tekniske spørgsmål, som vi har stillet os meget åbne over for at forhandle. Et sted skriver man:

„Forsvarsforslagets tilsyneladende svage side, for så vidt angår de landmilitære styrker, er, at det ikke i den foreliggende form klart muliggør, at de beskedne fredsstyrker i form af den rent hvervede beredskabsstyrke kan forøges til en rimelig stor felthær i spændingsperioder og krigstid, men alene synes at bygge på forstærkning af det landmilitære potentiel i form af et forøget lokalforsvar med let udrustning.“

Også her har vi erklæret os rede til en forhandling om en ordning, der kan indebære, at tidligere frivillige indgår i en mobiliseringsordning, hvilket direkte kan ses af forslaget, idet vi i § 6, stk. 2, direkte taler om reserveenheder i dækningsstyrken.

I det hele taget bør man lægge mærke til, at vi i forslagene har stillet os meget åbent over for den kommende forhandling. Vi siger således, at antallet af brigader og disses organisation og placering er åben for forhandling. Vi afviser ikke, at visse værnepligtige med den nedsatte tjenestetid vil kunne udfylde bestemte funktioner i flyvevåben og søværn, der ikke forudsætter egentlig uddannelse. Vi er ligeledes åbne for en forhandling om, hvordan lokalforsvaret endeligt skal opstilles og udrustes. Vi har hermed gerne villet gøre klart, at vi direkte stiler imod et resultat.

Naturligvis har vi også studeret bemærkningerne fra general Walker og fundet; at kritikken synes stærkere formulert end fra vore egne sagkyndige. Vi har været forberedt på at møde en vis kritik fra NATO, fordi der er tale om en måde at tilrettelægge forsvaret på, der bryder med et tilsvarende mønster. Vi mener endvidere, at med det samarbejde, der findes inden for NATO, må man tilpasse sit forsvar, så vidt det er muligt, dette samarbejde. Men den rigtige fremgangsmåde må være, at vi først diskuterer hos os selv og finder frem til den ordning, vi synes er den rigtige.

Der er dem inden for regeringspartierne, der mener, at dette forslag har til hensigt at så splid mellem regeringspartierne, og at vi i

[Kjeld Olesen.]

virkeligheden ikke tager det videre alvorligt. Jeg må advare imod en sådan opfattelse. Dette forslag fremsat af et parti, der repræsenterer ca. 40 pct. af vælgerne, er kommet for at blive gennemført i principerne, før eller senere.

Det er rigtigt, at vi i forsvarskommissionen har al den sagkundskab og ekspertise, der skal til, når et så gennemgribende forslag skal behandles. Derfor burde socialdemokratiet ikke være kommet frem med det her i tinget, siger man. Men man overser to ting.

For det første vil et folketingsudvalg få akkurat den samme sagkundskab og ekspertise stillet til rådighed, og naturligvis skal der ikke træffes endelige beslutninger, før de væsentlige spørgsmål er tilstrækkeligt belyst. Forskellen på kommissionen og folketingsudvalget er, at man på langt kortere tid vil kunne nå frem til beslutningerne ved den sidstnævnte metode.

For det andet overser man, at det, som mest af alt er fornødent, er en politisk afklaring. I folketingsudvalget skal vi ikke lægge op til en lovgivning, der kortlægger en fremtidig ordning i alle enkeltheder, men vi må her i tinget træffe beslutning om nogle principper, således at det bliver op til planlæggerne — i lighed med systemet inden for det svenske forsvar — at bygge videre på disse principper.

Som parlamentarikere er det vores opgave at turde tage det ansvar, der er forbundet med at lovgive. At køre videre med en ordning, der for hver dag bliver stadig mere ude af trit med tiden, er også et ansvar. Vi finder, at tiden må være inde til handling. Vi fremsætter vort forslag i håbet om, at den nødvendige handling og de nødvendige beslutninger vil kunne træffes i fællesskab mellem de fire partier, der tidligere har stået bag dansk forsvar.

**Formanden:** Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om luftfart.*

(Første behandling af lovforslaget (nr. 18) findes i tidenden sp. 722, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 409).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandlings sættes til forhandling under ét.

**Enggard:** På et enigt udvalgs vegne skal jeg tillade mig at indstille forslaget til vedtagelse i uændret skikkelse.

Der er undervejs i udvalgsarbejdet fra hr. Arne Larsens side rejst spørgsmålet om en berigtigelse af en trykfejl i forbindelse med en paragrafhenvi sning i gennemførelsesbekendtgørelsen. Denne fejl håber vi gennem betænkningens formulering og de gengivne oplysninger fra ministeren for offentlige arbejder nu ikke skulle give anledning til misforståelser.

Hermed sluttede forhandlingen.

*Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling*  
vedtoges uden afstemning.

**Formanden:** Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Første behandling af forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1969.*

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. VI) findes i tillæg B. sp. 411 i betænkning fra ombudsmandsudvalget).

Forslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til anden (sidste) behandling sættes til forhandling under ét.

**Poul Dam:** Jeg har ved denne lejlighed ment, at det var rigtigt at pege på et problem omkring ombudsmandsinstitutionen og måske ombudsmandsinstitutionens arbejdsvilkår, som ikke giver mig anledning til nogen kritik, men som det måske var værd at overveje. Det vedrører den ellers noksom omtalte Kejsergadesag, som om-